

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งค้นหาคำตอบทฤษฎีธรรมาภิบาลบริษัทที่เป็นสากล ซึ่งสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของธรรมาภิบาลบริษัทในบริษัทจดทะเบียนของไทย ความยากลำบากในการศึกษาครั้งนี้เกิดจากการขาดกรอบทฤษฎีธรรมาภิบาลบริษัท หรือแม้แต่ทฤษฎีกิจการที่เป็นสากล และได้รับการยอมรับทั่วไป ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาพฤติกรรมทางหลายของบริษัท

แนวทางการศึกษาจึงต้องอาศัยหลักฐานทางวิชาการเท่าที่มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีกิจการทั้งหลายตลอดจน การขยายกรอบการพิจารณาไปในหลายสาขาวิชา อาทิ เช่น เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา นิติศาสตร์ จิตวิทยาและการจัดการ เพื่อสร้างกรอบทฤษฎีกิจการที่เป็นสากล ศึกษาประกอบกับปัจจัยระบบธรรมาภิบาลเศรษฐกิจ และระบบธรรมาภิบาลบริษัทของหลายประเทศ ซึ่งเคยได้ชื่อว่าเป็นตัวอย่างของธรรมาภิบาลบริษัทของโลก สร้างเป็นกรอบธรรมาภิบาลบริษัท โดยพยายามมองข้ามอิทธิพลของวาทกรรมของธรรมาภิบาลบริษัทของกลุ่มประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งพบว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การศึกษาดรรมาภิบาลบริษัทที่ผ่านมาไม่คืบหน้าเท่าที่ควร

เนื่องจากการขาดรากฐานทางทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีกิจการที่เป็นสากล ทำให้การศึกษาในครั้งนี้จำเป็นต้องทำการทดสอบในหลายระดับกับกรอบทฤษฎีที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจและเพิ่มความน่าเชื่อถือ จากการทดสอบเบื้องต้นกับกรอบทฤษฎีธรรมาภิบาลบริษัท ซึ่งในที่นี้เรียกว่ากรอบทฤษฎีตรีมิติ ในบริบทของสามประเทศ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกรอบทฤษฎีได้ในระดับหนึ่ง ก่อนที่จะสร้างสมมุติฐานเพื่อการแยกทดสอบเชิงประจักษ์ในข้อมูลสองชุดคือข้อมูลเชิงทัศนคติจากแบบสอบถามและข้อมูลเชิงประจักษ์จากตลาดหลักทรัพย์ และใช้เครื่องมือที่ต่างกันคือการวิเคราะห์ปัจจัย การวิเคราะห์เชิงแบ่งแยก และการวิเคราะห์เชิงถดถอย ผลการทดสอบทั้งหมดปรากฏในตารางที่ 7.1

ผลการทดสอบในเชิงเทคนิคส่วนใหญ่เป็นไปตามความคาดหมาย ถึงแม้จะมีบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามความคาดหมาย เนื่องจากผลกระทบของปัจจัยบางประการที่ไม่อาจทราบ

ล่วงหน้า เช่น ความแตกต่างของโครงสร้างและระดับน้ำหนักทัศนคติ ของผู้บริหาร กรรมการบริษัท และกลุ่มย่อยของกรรมการตรวจสอบ ทำให้จำเป็นต้องปรับแนวทางการศึกษาในชั้นรายละเอียด แต่ในภาพรวมผลการศึกษาเป็นไปตามความคาดหมายในประเด็นที่ว่า ผู้ถือหุ้นใหญ่ ผู้บริหารและ กรรมการบริษัทมีฉันทามติทางวัฒนธรรมของการเห็นบริษัทมหาชนเป็นทรัพย์สินส่วนตัว เป็นเหตุที่ไม่ให้ความสำคัญกับการรักษาคุณภาพของอำนาจในบริษัท ในขณะเดียวกันปัจจัยการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเอื้อให้สภาพการณ์ดังกล่าวดำเนินต่อไป เป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ความขาดแคลนจะนำไปสู่การเกิดระบบสิทธิทรัพย์สิน (Demsetz, 1967) แต่ด้วยเหตุที่ว่า ระบบเศรษฐกิจและกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากกันได้เด็ดขาด (Weber, 1968a, pp. 311-2, quoted in Zafitoski, 2000, p. 25) องค์การจะเปลี่ยนแปลงทางเลือกที่มี หรือ เปลี่ยนแปลงข้อจำกัดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (North, 1990, p. 79) ในสังคมที่ขาดกฎกติกาและการบังคับใช้อย่างจริงจังอย่างเช่นกรณีประเทศไทย ไม่อาจให้เอื้อให้มีการแข่งขันอย่างยุติธรรม ดังที่ปรากฏในประชาสังคม (Civic Society) ทั้งหลาย องค์การธุรกิจในสังคมย่อมสร้างระบบการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ขึ้นมาทำหน้าที่ทดแทนระบบสิทธิทรัพย์สินตามกฎหมายที่ขาดหาย เป็นการจกฉวยโดยอาศัยความอ่อนแอของสถาบันสังคม การเมืองและกฎหมาย ปรากฏใน รูปแบบของระบบที่อิงความสัมพันธ์หรือพวกพ้อง (Pomerleano, 1998, p. 2, 4) นำไปสู่การกุม อำนาจรัฐ (Hellman et al., 2000, p. 32) ซึ่งเป็นระบบสิทธิทรัพย์สินที่รองรับและเอื้อประโยชน์ ส่วนตัวเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ระบบความสัมพันธ์และพวกพ้องคือทรัพยากรของกิจการในระบบ เศรษฐกิจที่ขาดความชัดเจนในสิทธิทรัพย์สิน และต้องอาศัยการถือหุ้นข้างมากในกิจการ (Blair, 2004, Roe, 2004a, and Piore, 2004, quoted in Grandori, 2004, p. 24) เป็นรากฐาน ถึงแม้ อาจพบปัจจัยที่เกื้อหนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ และ ความพยายามของกรรมการตรวจสอบรุ่นใหม่ที่รักษาความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ ช่วยผลักดันให้ โครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เอื้อให้เกิดธรรมาภิบาลบริษัท ตามมาตรฐานของกลุ่มประเทศอังกฤษ-อเมริกัน (Gillan and Starks, 2003, p. 28; Lins and Warnock, 2004, p. 27) มากขึ้นก็ตาม แต่สถาบันส่วนใหญ่ของสังคมยังคงฝังตรึงกับข้อจำกัด ของเงื่อนไขในอดีต ซึ่งสร้างอุปสรรคสำหรับการเปลี่ยนแปลง มีเพียงกิจการขนาดใหญ่ส่วนน้อย เท่านั้นที่มีการถือหุ้นกระจายที่แสดงการปรับตัว สอดคล้องกับงานการศึกษาธรรมาภิบาลบริษัท ของบริษัททั่วโลกที่ผ่านมา ซึ่งแม้พบหลักฐานการปรับตัวของกิจการจำนวนมากเข้าหามาตรฐาน อังกฤษ-อเมริกัน โดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลและโครงสร้างคณะกรรมการ บริษัทในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย (Oxelheim and Reldøy, 2003, p. 21) ภาคพื้นยุโรป

(Wójcik, 2004, p. 14) การปรับปรุงระดับคุณภาพของข้อมูลของบริษัทญี่ปุ่น (Yoshikawa and Gedajlovic, 2002, p. 533) แต่ยังคงพบปัจจัยความแตกต่างในระดับประเทศ อุตสาหกรรม และระดับกิจการที่มีน้ำหนักมากกว่า (Palepu et al., 2002, p. 20) ด้วยเหตุนี้จึงอาจสรุปได้ว่าปรากฏการณ์ธรรมาภิบาลบริษัทของบริษัทจดทะเบียนของไทยจำนวนหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ล้วนมาจากความสมัครใจของผู้ถือหุ้นรายใหญ่หรือผู้มีอำนาจภายในของบริษัทเหล่านั้นเท่านั้น สภาพการณ์คล้ายคลึงกับตลาดทุนของสหราชอาณาจักร (Franks et. al, 2005, p. 35) และตลาดทุนของสหรัฐฯ ในช่วงเริ่มต้น (Coffee, 2000, pp. 26-33) แต่ด้วยมิติของเวลาที่ต่างกับกรณีของประเทศไทยนับศตวรรษ สิ่งที่พึงตั้งข้อสงสัยก็คือ ความสมัครใจในการสร้างธรรมาภิบาลบริษัทในปัจจุบันของบริษัทจดทะเบียนจำนวนหนึ่งของไทยนี้ยังคงเป็นเพียงกฎที่เกิดจากการจัดของกลุ่มบุคคล (Organized order) ซึ่งต้องใช้เวลาและการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางสังคมอีกหลายประการ ก่อนที่จะเปลี่ยนไปเป็นกฎที่เกิดจากจิตสำนึกร่วม (Spontaneous order) (Hayek, 1973, pp. 36-54) ดังที่พบในประเทศตะวันตกที่เจริญแล้ว

ผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาที่พิสูจน์ให้เห็นว่ากรอบทฤษฎีธรรมาภิบาลบริษัทตรีมิติ (3C) นั้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์ธรรมาภิบาลบริษัทได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้นการทดสอบครั้งนี้ยังได้เปิดเผยให้เห็นรูปแบบการใช้อำนาจควบคุมของบริษัทจดทะเบียนของไทย ซึ่งแยกเป็นสองรูปแบบชัดเจนคือการใช้อำนาจควบคุมเชิงกฎหมายและการใช้อำนาจควบคุมเชิงตลาด ซึ่งประเภทหลังมีคณะกรรมการตรวจสอบและฝ่ายตรวจสอบภายในเป็นกลไกสำคัญในการสร้างดุลยภาพของอำนาจ และเกิดปรากฏการณ์ธรรมาภิบาลบริษัทในขณะที่ไม่พบอิทธิพลของรูปแบบการใช้อำนาจการควบคุมเชิงกฎหมายต่อการเกิดธรรมาภิบาลบริษัทในบริษัทจดทะเบียนของไทย แม้ในการทดสอบครั้งนี้จะไม่สามารถจะพิสูจน์น้ำหนักองค์ประกอบอันสามทางวัฒนธรรมในเชิงสถิติ แต่ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอันสามทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นของบริษัทไทยและของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนได้แสดงให้เห็นบทบาทสำคัญในการกำหนดองค์ประกอบขีดความสามารถเชิงอำนาจ และองค์ประกอบอำนาจควบคุมอย่างชัดเจน ดังนั้นวิทยานิพนธ์นี้ยังคงยืนยันข้อสมมุติฐานเดิมที่ว่า ความสมดุลขององค์ประกอบทั้งสามของกิจการอันได้แก่ “ขีดความสามารถเชิงอำนาจ” “อำนาจการควบคุม” และ “อันสามทางวัฒนธรรม” คือเงื่อนไขสำคัญของการเกิดธรรมาภิบาลบริษัท โดยองค์ประกอบทั้งสามอยู่ภายใต้อิทธิพลของวิวัฒนาการและปัจจัยแวดล้อมของสังคม อย่างไรก็ตาม แม้ความสมดุลนี้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นของการเกิดธรรมาภิบาลบริษัท แต่ยังคงมีเงื่อนไขหนึ่งเดียวของการเกิดธรรมาภิบาลบริษัท ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ เช่น ขีดความสามารถเชิงแข่งขัน ตลอดจนความร่วมมือในทาง

ตารางที่ 7.1

ผลการทดสอบข้อสมมุติฐานด้วยเครื่องมือประเภทต่างๆ

เครื่องมือการทดสอบ	ข้อสมมุติฐานเพื่อการทดสอบ				
	H_{11} : องค์ประกอบ ธรรมาภิบาล	H_{12} :ขีด ความสามารถ >อำนาจการ ควบคุม	H_{21} :เงื่อนไข ความสมดุล ต่อผล ประกอบการ และธรรมา- ภิบาลบริษัท	H_{22} :ปัจจัย นำสู่ผล ประกอบการ และธรรมา- ภิบาลบริษัท	H_3 :ปัจจัย ความสำเร็จ และล้มเหลว
การทดสอบเชิง คุณภาพ ¹					
การทดสอบ เปรียบเทียบกรอบ ทฤษฎีกับสภาพ ธรรมาภิบาลบริษัท ของสหรัฐ เยอรมนี และไทย	ยืนยัน(H_0)		ยืนยัน(H_1)		
การทดสอบเชิง ปริมาณ					
1.การวิเคราะห์ปัจจัย กับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด	ยืนยัน	ยืนยัน			

ที่มา: สร้างโดยผู้เขียนเพื่อสรุปผลการทดสอบข้อสมมุติฐานด้วยเครื่องมือทางสถิติประเภทต่างๆ

¹ กำหนดรหัสข้อสมมุติฐาน เป็น H_0 และ H_1 แตกต่างจากรหัสที่กำหนดในบทที่

ตารางที่ 7.1(ต่อ)

เครื่องมือการทดสอบ	ข้อสมมุติฐานเพื่อการทดสอบ				
	H ₀ : องค์ประกอบ ธรรมชาติ	H ₁ : ข้อสมมุติฐาน ความสามารถ >อำนาจการ ควบคุม	H ₂ : ข้อสมมุติฐาน ความสมดุล ต่อผล ประกอบการ และธรรมชาติ บริษัท	H ₃ : ข้อสมมุติฐาน น้ำสู่ผล ประกอบการ และธรรมชาติ บริษัท	H ₄ : ข้อสมมุติฐาน ความสำเร็จ และล้มเหลว
2.1 การเปรียบเทียบค่า Eigen โดยการวิเคราะห์ ปัจจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ย่อย			พิสูจน์ไม่ได้	พิสูจน์ไม่ได้	
2.2 การวิเคราะห์เชิงถดถอย กับผลลัพธ์จากการ วิเคราะห์ปัจจัย			ยืนยัน	ยืนยัน โดยตรง	ยืนยันเป็น บางส่วน
2.2 การวิเคราะห์เชิง แบ่งแยกกับข้อมูล ทัศนคติของตัวอย่าง ทั้งหมด			ไม่ยืนยัน		

ที่มา: สร้างโดยผู้เขียนเพื่อสรุปผลการทดสอบข้อสมมุติฐานด้วยเครื่องมือทางสถิติประเภทต่างๆ

ตารางที่ 7.1(ต่อ)

เครื่องมือการทดสอบ	ข้อสมมุติฐานเพื่อการทดสอบ				
	H ₁ : องค์ประกอบ ธรรมาภิบาล บริษัท	H ₂ : ขีด ความสามารถ >อำนาจการ ควบคุม	H ₂₁ : เส้นไข ความสมดุล ต่อผล ประกอบการ และธรรมา- ภิบาลบริษัท	H ₂₂ : ปัจจัย นำสู่ผล ประกอบการ และธรรมา- ภิบาลบริษัท	H ₃ : ปัจจัย ความสำเร็จ และล้มเหลว
23กรณีวิเคราะห์เชิง แบ่งแยกกับข้อมูล ทัศนคติ ของตัวอย่าง กรรมการตรวจสอบ			ยืนยัน		
24กรณีวิเคราะห์เชิง แบ่งแยกความสัมพันธ์ กับปัจจัยธรรมาภิบาล เชิงประจักษ์			ยืนยัน	ยืนยัน โดยอ้อม	
3.กรณีวิเคราะห์เชิงถดถอย ผลกระทบปัจจัยต่อผล ประกอบการ			ยืนยัน	ยืนยัน โดยอ้อม	ยืนยัน

ที่มา: สร้างโดยผู้เขียนเพื่อสรุปผลการทดสอบข้อสมมุติฐานด้วยเครื่องมือทางสถิติประเภทต่างๆ

สร้างสรรค์ของฝ่ายต่างๆที่ควบคุมอำนาจในบริษัท การทดสอบทั้งกับกลุ่มตัวแปรเชิงทัศนคติ และ
ตัวแปรเชิงประจักษ์ล้วนได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลบริษัทและค่าแนวโน้ม
ผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียนของไทย บริษัทที่แสดงให้เห็นความสมดุลขององค์ประกอบ
ของอำนาจ ซึ่งเชื่อให้เกิดธรรมาภิบาลบริษัทมีแนวโน้มที่มีผลประกอบการสูงกว่าบริษัทที่ไม่มี
ธรรมาภิบาลบริษัท ปัจจัยความสำเร็จของระบบธรรมาภิบาลบริษัทที่พบในการทดสอบคือ
องค์ประกอบที่เกี่ยวกับกรรมการตรวจสอบและคุณภาพงานตรวจสอบภายใน ซึ่งรวมถึงระดับ
การศึกษาของกรรมการตรวจสอบ ความอิสระของกรรมการตรวจสอบและโครงสร้างงานตรวจสอบ
ภายใน สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนของกลุ่มประเทศอังกฤษ-อเมริกัน และนักลงทุนต่างชาติ
อื่น บทบาทของผู้ถือหุ้นและสมาชิกครอบครัวในการดำเนินงานของบริษัท ส่วนปัจจัยที่มีผลสร้าง

ความล้มเหลวได้แก่ สิทธิการควบคุมของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ อิทธิพลของฉันทามติทางวัฒนธรรมของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีน ในขณะเดียวกัน การทดสอบไม่พบอิทธิพลของ จำนวนสิทธิบัตรเพื่อขีดความสามารถเชิงแข่งขัน การมีกรรมการเกษียณอายุ ความยาวนานของประสบการณ์ในบริษัท ตลอดจนหลักสูตรการอบรมกรรมการ ในเชิงสถิติต่อการมีธรรมาภิบาลบริษัท ซึ่งเชื่อว่าปัจจัยบางประการโดยเฉพาะการอบรมกรรมการยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นและยังต้องใช้เวลาในการแสดงผลที่เป็นรูปธรรมต่อผลประโยชน์การ ซึ่งควรมีการศึกษาและทำการทดสอบเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต

7.2 หัวข้อการศึกษาที่เสนอแนะ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้เปิดแง่มุมใหม่สำหรับการศึกษาดรรมาภิบาลบริษัท ซึ่งเดิมมักจำกัดอยู่ในกรอบของทฤษฎีตัวแทน (Agency theory) หรือการคุ้มครองทางกฎหมาย แม้กระนั้นก็ตาม การศึกษาตามกรอบทฤษฎีตรีมิติ (3Cs) นี้ยังถือว่าอยู่ในขั้นต้น ทำให้ยังมีประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนอยู่อีกมาก และควรที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อขยายผล และการตรวจสอบทางวิชาการอีกมากเพื่อความสมบูรณ์และลดข้อบกพร่องลง ที่เชื่อว่าควรจะต้องมีอยู่ไม่น้อย การศึกษาในบริบทที่แตกต่างและการพัฒนาลงสู่รายละเอียด คาดว่าจะทำให้กรอบทฤษฎีนี้มีความชัดเจนขึ้นตามลำดับ ตัวอย่างหัวข้อการวิจัยที่มีความเป็นไปได้สำหรับการใช้กรอบทฤษฎีตรีมิติมีดังนี้

3.1 การทดสอบกรอบทฤษฎีตรีมิติด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทของต่างประเทศ

การทดสอบนี้จะเป็นการทดสอบความแข็งแกร่งของกรอบทฤษฎีนี้อย่างแท้จริง

3.2 วิวัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้อำนาจควบคุมจากรูปแบบ

เชิงของกฎหมายสู่รูปแบบเชิงตลาดของบริษัทจดทะเบียนของไทย จากการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้พบว่า มีบริษัทจดทะเบียนของประเทศไทยจำนวนหนึ่งที่พยายามสร้างธรรมาภิบาลบริษัทในมาตรฐานสากล ซึ่งการศึกษาถึงวิวัฒนาการของบริษัทเหล่านี้ โดยเฉพาะในปัจจุบันและขั้นตอนที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบธรรมาภิบาลบริษัท อันจะช่วยให้รัฐและหน่วยงานกำกับดูแลดำเนินการกำหนดนโยบายในการสร้างธรรมาภิบาลบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.3 อิทธิพลของวัฒนธรรมครอบครัวและบทบาทนักธุรกิจสตรีไทยเชื้อสายจีนต่อ

ระบบธรรมาภิบาลบริษัทไทยในกรอบทฤษฎีตรีมิติ การศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่าสตรีนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนมีอิทธิพลทางลบต่อธรรมาภิบาลบริษัทในบริษัทมหาชนของไทย จึงควรมี

การศึกษาเพิ่มเติมถึงบทบาท ประเภทและลักษณะของการใช้สิทธิพลในชั้นรายละเอียด

3.4 การใช้กรอบทฤษฎีนิติในการศึกษาความสามารถในการฟื้นฟูกิจการ เป็นที่น่าสนใจว่า กิจการที่พ้นจากการฟื้นฟูแล้วในที่สุดต้องกลับมาฟื้นฟูใหม่อีกครั้ง กิจการที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูมักดำเนินการโดยผู้บริหารแผน ซึ่งอาจจะเป็นอดีตผู้ถือหุ้นใหญ่หรือไม่ก็ได้ แต่ไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม กิจการลักษณะนี้มักไม่มีกรรมการทำหน้าที่คานอำนาจในเชิงสร้างสรรค์ แม้จะมีการคานอำนาจระหว่างผู้ถือหุ้นใหญ่และคณะกรรมการเจ้าหนี้ ซึ่งก่อให้เกิดการเผชิญหน้ามากกว่าการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา และมีได้คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวต่อกิจการเท่าที่ควร ในขณะที่ศาลยุติธรรมมีความสามารถอย่างจำกัดในการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารแผน ทำให้น่าเชื่อว่า กิจการระหว่างการฟื้นฟูจะขาดธรรมาภิบาลบริษัทจนเป็นเหตุที่ทำให้กิจการล้มเหลวในท้ายที่สุด ในขณะที่ธรรมาภิบาลบริษัทนั้นมีประโยชน์กับกิจการเฉพาะในระยะยาว แต่แนวทางการฟื้นฟูมักเน้นที่แผนระยะสั้น ความขัดแย้งในวัตถุประสงค์จึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสนใจ เนื่องจากแผนการฟื้นฟูแม้จะเน้นผลระยะสั้นแต่ก็ส่งผลกระทบระยะยาวต่อกิจการด้วย ตามแนวคิดในเรื่องความจำกัดของเงื่อนไขจากอดีต (Path dependence) การพิสูจน์ในบริบทที่แตกต่างเช่นนี้จะช่วยประเมินความน่าเชื่อถือกรอบทฤษฎีนิติได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางกรอบการฟื้นฟูกิจการเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในระยะยาวอย่างแท้จริง

3.5 ความเหมาะสมของการใช้กรอบทฤษฎีนิติในกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม กิจการขนาดกลางและขนาดย่อมมีปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างจากบริษัทมหาชน ซึ่งมีขนาดใหญ่ ความเชื่อทั่วไปคือกิจการประเภทนี้จำเป็นต้องมีขีดความสามารถเชิงอำนาจที่สูงกว่าอำนาจควบคุมเป็นอย่างมากเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงาน แต่การที่ไม่มีการคานอำนาจอันควรทำให้มีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวสูงดังที่มักปรากฏให้เห็นบ่อยครั้ง รูปแบบการคานอำนาจที่เหมาะสมในกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมจึงเป็นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ

3.6 ความเหมาะสมของการใช้กรอบทฤษฎีนิติในองค์กรอิสระของรัฐและรัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระของรัฐและรัฐวิสาหกิจมีลักษณะคล้ายบริษัทมหาชนของสหรัฐฯและสหราชอาณาจักร ในแง่ที่ว่าไม่มีผู้ถือหุ้นใหญ่ที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้มีปัญหาตัวแทน (Agency problem) และความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อสังคมที่ต่ำ จึงเป็นประเด็นที่น่านศึกษา

3.7 ผลกระทบของวิธีการจัดเก็บภาษีอากรต่อระดับธรรมาภิบาลของบริษัทจำกัดของไทยและผลกระทบของธรรมาภิบาลบริษัทต่อการชำระภาษี หัวข้อนี้จะให้ประโยชน์มากในการปรับปรุงแนวทางการจัดเก็บภาษี แต่การศึกษาจำต้องต้องได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากกรมสรรพากร

3.8 ผลกระทบของสัดส่วนการถือหุ้นต่อความสามารถในการสร้างค่าเช่า (Economic rent) ของบริษัทมหาชนไทย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงนั้นสามารถสร้างค่าเช่าในสิ่งที่เป็นการดำเนินธุรกิจปกติ หรือ ธุรกรรมอื่น

3.9 ผลกระทบของสัดส่วนการถือหุ้นต่อการสร้างความสามารถแข่งขันของ บริษัทมหาชนไทย วัตถุประสงค์ของหัวข้อนี้ก็เพื่อศึกษาว่า การถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงนั้นมีผลในการเพิ่มความสามารถแข่งขันกิจการ หรือเป็นเพียงการแย่งชิงและปกป้องค่าเช่าจากการแย่งชิงของฝ่ายต่างๆ เช่น ผู้บริหาร และคู่แข่ง และในแง่ใดบ้าง การศึกษาควรครอบคลุมถึงปัจจัยทาง เศรษฐศาสตร์และผลกระทบทางจิตวิทยาในแง่ความผูกพันของผู้ถือหุ้นใหญ่กับกิจการ

3.10 การใช้กรอบทฤษฎีสร้างเครื่องมือวัดความสมดุลของอำนาจ เพื่อสามารถเปรียบเทียบระดับธรรมาภิบาลบริษัทระหว่างกิจการข้ามสังคม

